

Rosendals historie

Fra oldtid til nutid.

Af Søren Østergaard

Tjørnevej 6

Det begyndte selvfølgelig for millioner af år siden. Men lad os hoppe på vognen sådan cirka for 15.000 år siden, da isen fra den seneste istid var på tilbagetog. Dens smeltevand dannede vores nuværende landskab, også dalen og skrænterne øst for Rosendal.

Selv om det var et varmere klima, som sendte isen mod nord, var der stadig hundekoldt på disse kanter. Landet var et tundraområde, som vi ser det nordligste i Skandinavien i dag, der var ingen træer og kun lidt dyrevildt. Men langsomt kom der dyr, og med dem jægere og samlere, der især var ude efter rensdyrflokkene.

Om de har vadet rundt på vores parceller for 12.000 år siden, aner vi selvfølgelig intet om. Men senere i stenalderen (der sluttede for knap 4000 år siden) og i hvert fald i bronzealderen (1700 til 500 før Kristi fødsel) efterlod vore forfædre flere tegn på deres tilstedeværelse i kvarteret. Nogle af os kan med et kig mod syd ane gravhøjen Rytterhøj på marken syd for Løgstørvej. Længere mod syd ligger Mølhøj, og lidt vest derfor to unavngivne gravhøje samt en høj med navnet Store Stenstue ikke langt fra Odamsgård.

Præcis hvornår disse høje er fra, véd vi ikke. En henvendelse til Nationalmuseet og på det lokale museum gav ikke resultat. Man har ingen data om højene, ud over at de er fredede og registreret som fortidsminder.

I bondestenalderens begyndelse (4000-3000 før Kristi fødsel) byggedes tusindvis af dysser og jættestuer. Det var store gravkamre af enorme sten, som blev dækket til af en jordhøj. Navnet på førnævnte Store Stenstue antyder, at den måske stammer fra denne epoke i stenalderen. I begyndelsen af bronzealderen (1700-500 før Kristi fødsel) blev der anlagt endnu flere gravhøje, men uden stenkamre. Ved Hørby Plantage et par km fra Rosendal undersøgte nationalmuseet i 1935 en høj fra yngre bronzealder (ca.1000 før Kristi fødsel)

Det er utænkeligt, at disse sten- og bronzealderfolk ikke skulle have sat en skindbeklædt fod eller måske endda dyrket byg, hvede eller spelt på den jord, som i dag ligger under vore velplejede græsplæner.

Hånden fra Hørby

Vore forfædre var også her på egnen senere i oldtiden. I sen bronzealder og i jernalderen var moser i den nuværende Hørby Plantage 2,5 km fra Rosendal helligt område. Der er fundet spor af ofringer.

Man har f.eks. fundet en hånd, hvilket er lidt af en spøjs historie. 9. juni 1945 var gårdbestyrer Jens Vestergaard, Bregenhøjgård ved Hørby, på arbejde i mosen, hvor han gravede tørv. Pludselig dukkede en menneskehånd frem i den fugtige tørvemuld. Fundet blev kort omtalt i blandt andet Aalborg Amtstidende. Arkæolog P. V. Glob fra Nationalmuseet (han blev senere Danmarks rigsantikvar) opholdt sig i Himmerland og læste om fundet. Derfor undersøgte han et par dage senere fundstedet og menneskehånden, i øvrigt efter at kriminalpolitiet havde konstateret, at der

ikke var tale om en nylig myrdet person. Hånden var omviklet med skind, og der fandtes yderligere stumper af skind fra en kappe. Desværre var resten af kroppen, som hånden havde siddet på, væk. Nationalmuseet konkluderede, at der var tale om et moselig, der ved tidligere tørvegravning var blevet splittet ad. Der er fundet flere moselig i Danmark, og de mest berømte er nok Grauballemanden og Tollundmanden. Moseligen er fra yngre bronzealder og ældre jernalderen (ca. 1000 før til 150 efter Kristi Fødsel). I mosen fandtes også nogle potteskår.

Mosen i Hørby Plantage er aldrig blevet arkæologisk udgravet. Men i 1945 vurderede Nationalmuseet, at der meget vel kan findes andre interessante oldtidsfund i mosen. Med til historien hører, at Jens Vestergaard modtog en dusør på 20 kroner for fundet af hånden.

Den dag i dag efterlader mosefundet en gåde. Hånden blev sendt til konservering i København. Vi har i Nationalmuseet fået sagens akter, og af dem fremgår, at hånden efter endt konservering i 1951 blev sendt tilbage til Hobro Museum. Vi har spurgt efter hånden på museet, men man véd ikke lige, hvor den er. Hobro Museum er mest et historisk museum, og det har aldrig haft ressourcer til at tage sig af oldtiden. Derfor er der aldrig lavet et arkiv med overblik over oldtidsfundene. Formentlig ligger Hørby-hånden godt gemt i en kasse på museets depot i Valsgaard.

Nu skal vi ikke tvære mere rundt i oldtiden, så vi springer frejdigt til middelalderen og historisk tid. Rosendal og de marker, som grundejerforening har slået lejr på, ligger i Hørby Sogn. Byen Hørby staves i 1467 Hørbøi. Navnt er skabt af ordet Harg eller Hørg, der betyder Stendynge. Landsbyer med endelsen by menes at stamme fra tiden cirka 500 efter Kristi fødsel (Kilde: F. Bek Pedersen).

Nu afdøde F. Bek Pedersen var konsulent i Hobro Landboforening. Han støvede landsarkiv med mere igennem for at finde oplysninger om Hørby. Hans optegnelser kan lånes på Hobro Bibliotek. I dem kan man f.eks. læse følgende om handler og lignende i Hørby:

”16. april 1565: Jørgen Lykke, Overgård, køber 1 Gadehus og herligheden af en Kirkegård.
I 1682 var der 10 gårde i Hørby By. I Tobberup var der otte og i Døstrup ni.
I 1733 køber købmand Laur. Nielsen Hostrup, Hobro, for 24 Rigsdaler en gård, som var hjemfaldet til Kronen for skatterestance.”

Folketal i Hørby Sogn:

Tidligere var Hørby Sogn større og dækkede også Hostruphuse, som omtrent er det nuværende nordlige Hobro.

Folketal:

1787: 341.

1801: 343.

1834: 472.

1845: 464.

Hørby Sogn i 2005 (og altså uden Hostruphuse) tæller 1428 sjæle.

Rosendal

Lad os se nærmere på middelalderen. Bag bageren Det Lune Brød på Banegårdsvej ligger en lille møllesø og resterne af Hodals Mølle. Den var gennem århundreder en stor gård med store jordbesiddelser. Måske var Rosendal-området en del af møllens jorde.

I 1786 var Rosendal i hvert under møllerens vinger. Søren Christensen Møller, ejer af Hodals Møllegård, var også ejeren af proprietærgården Rosendal. Det fremgår af de protokoller, som blev skrevet i forbindelse med Hørby's udskiftningen. På det tidspunkt havde hver gård sine marker spredt rundt omkring byen. Hver bonde havde nemlig en stump af den gode jord, den mindre gode jord, heden, overdrevet, engen og så videre. Ved kongelig befaling gik man i 1780'erne i gang med udskiftningen, hvor jorden blev fordelt, så den kom til at ligge mere naturligt omkring de enkelte gårde.

Af papirerne fremgår, at Hørby's gårde ejedes af nogle få stormænd. Det var f.eks. Trinderup Gods, Ouegård, Hodals Møllegård og en stor købmand i Hobro. Bønderne var fæstebønder, men enkelte selvejere var begyndt at komme til.

1786 er altså første gang, at Rosendal dukker op i de papirer, som vore kilder har kunnet finde frem til. Fra cirka 1800 hed ejeren Niels Rosendal, muligvis en søn af mølleren på Hodal. På det tidspunkt hørte der 98 tønder land til gården.

Få år senere var ejeren en nordmand ved navn Michael Christoffer Rose, der ud over Rosendal også ejede to apoteker. Det gik skidt med sidstnævnte del af forretningen, og han måtte i 1814 skille sig af med Rosendal. Siden hed ejeren Niels Sørensen Smed, og i 1827 blev den solgt til Søren Juul, der ejede Rosendal indtil 1864, da sønnen Frederich Christian Sørensen Juul overtog.

I 1867 brændte hovedbygningen. Den blev genopført i 1869 i sin nuværende form. På dette tidspunkt hørte 235 tønder land under Rosendal. 160 tønder land var ager, 10 tønder land var eng, 10 var kær og 45 tønder land var hede.

Tre elever på det nuværende Rosendal har skrevet et lille hæfte om Rosendals historie. I det berettes:

”Et sted i kælderen blev der lavet et rum, der kaldtes for fængslet. Det var et lille rum med tremmer for vinduet og blev brugt til at holde landeveysstrygere, så de ikke skulle stikke af fra morgendagens arbejde. Det var sådan, at landeveysstrygere (arbejdsløse) kunne henvende sig på en gård og få kost og logi. Til gengæld skulle de så udføre et stykke arbejde for gårdejeren. Men nogle af dem prøvede at stikke af fra arbejdet.

Rosendal som fattiggård

11. november 1988 blev Rosendal købt af Hobro Byråd for 40.400 kroner af restauratør L. E. Clausen, Hobro. For yderligere 50.000 blev hovedbygningen bygget om og indrettet som fattiggård for hobroensere, der ikke kunne klare sig selv. I stueetagen var der indrettet 12 værelser og på loftet to store gavlværelser, så der var plads til i alt 30 fattiglemmer på Rosendal. I en sidebygning blev der indrettet sygestue og liglokale.

I 1912 blev Rosendal købt af Poul Jensen, der døde i 1926. Siden hed ejeren Jens Jensen, men i 1933 overtog Christian Hansen Rosendal. Hans søn Otto Trojle-Hansen blev gårdens bestyrer. En datter, Birgit Hold, beretter: ”Da vi boede på gården, hørte der 125 tønder land til. På gården var der cirka 110 køer, foruden dem var der også hest, fritgående grise og høns. På marken blev der dyrket kartofler, som blev afleveret på spritfabrikken. Affaldsproduktet efter produktionen - bærme – blev

brugt til foder til køerne. Til gården hørte også grusgrav og en mergelgrav. Merglen blev brugt til jordforbedring. Det normale folkehold var seks karle, en bestyrer, en stuepige, en barnepige, og en kokkepige. Af og til kom landevejsstrygere forbi, og de arbejdede for kost og logi.”

Den omtalte mergelgrav må være de vandhuller, som i dag ligger i lavningen nord og øst for grundejerforeningens område.

I en periode under krigen var tyskerne indlogeret på Rosendal, og da læge Ole Laust i 1949 købte hovedbygningen for godt 53.000 kroner, var huset i ringe tilstand. Den blev overtaget af Torben Pedersen i 1977. Han drev et rammeværksted i bygningen.

Den selvejende institution Rosendal

I 1986 købte Hobro Produktionshøjskole hovedbygningen, som blev indrettet som boliger for skolens elever. I dag er Rosendal en selvejende institution og et bofællesskab for. Her fortæller leder Kirsten Michaelsen om Rosendal i dag:

”Den gamle flotte, hvide hovedbygning på Vincavej er rammen om et anderledes hjem for otte unge i alderen 18-28 år samt værtsfamilien Kirsten og Per Nielsen.

Rosendal er en selvejende institution med egen bestyrelse, og amtet sørger for tilladelse til opholdsstedet, kontrollerer regnskaber og fører i det hele taget tilsyn med stedet.

Når de unge får muligheden for at være på Rosendal i en periode, er det fordi de har brug for hjælp og støtte til at kunne klare en selvstændig voksentilværelse i egen bolig og i arbejdslivet. På Rosendal, hvor der yderligere er ansat tre personer, lærer de unge alle de basale ting, som er nødvendige i dagens Danmark. Hver onsdag holder vi husmøde, hvor alle aftaler bliver gennemgået og hvor planlægningen for weekenden foretages. I ugens løb er der altid en medarbejder tilstede, men i weekenden skal de unge klare sig selv med madlavning osv. Der er dog mulighed for at tilkalde en vagt, hvilket heldigvis ikke ret tit er nødvendigt. Alle de unge deltager i det daglige arbejde med rengøring, madlavning og indkøb. De skal selv sørge for deres eget tøj med vask, strygning osv. og ligeledes lære at styre deres økonomi, hvilket kræver en del undervisning for de fleste og sørge for deres egne værelser.

Ud over den praktiske indlæring arrangeres der også forskellige aktiviteter med de unge. Det kan være en tur på fjorden, en cykeltur Hørby rundt, måske i biograf eller teater og af og til boldspil og anden sport.

I dagtimerne er alle de unge beskæftiget ude af huset. De fleste begynder på produktionsskolen og kommer derefter videre i jobtræning, arbejde eller uddannelse.

De unge kommer fra alle dele af landet, men falder som regel godt til i Hobro. Nogle bliver så i kommunen, når de flytter i lejlighed, medens andre tager tilbage til de kommuner de kom fra eller til et helt andet sted.”

Grundejerforeningen Rosendal

Hørby Skoleby opstod i begyndelsen af 1960'erne, da Øls-Hørby-Døstrup sognekommune i 1960 begyndte opførelsen af Øls-Hørby-Døstrup Centralskole (senere Rosendalskolen). Den afløste skolen i den nuværende Hobro Produktionshøjskole, der er fra 1920.

I forbindelse med Rosendalskolens opførelse blev der på Døstrupvej bygget nogle lærerboliger. Samtidig udstykkede man villavejene Syrenvej og Ribesvej. I 1970'erne fulgte Hybenvej, Slåenvej, Gyvelvej og Ligustervej. Omkring 1980 blev Kvædeparken med knap 100 villaer udstykket.

I 1986 vedtog Hobro Byråd lokalplan 153, der var fødslen af boligområdet Rosendal, som i dag er samlet i Grundejerforeningen Rosendal. I de første 10 år skete udbygningen langsomt. I den periode blev Jasminvej bebygget samt de yderste rækkehuse på Magnoliavej 13-33.

Men så kom der gang i de sagerne. I løbet af 1997 og 1998 var næsten alle grunde solgt og bebygget på Tjørnevej. Så udstykkede kommunen Spiræavej, der blev solgt og bebygget lige så hurtigt. Mispelvej blev anlagt i 2003, og i 2004 var alle grunde solgt. I efteråret 2004 er den sidste del af Magnoliavej blevet byggemodnet, og de fem grunde var solgt med det samme. Byggeriet begyndte i 2005. Dermed er hele Grundejerforeningen Rosendals område byggemodnet og solgt.

I den oprindelige lokalplan for området var der langt op til en del flere rækkehuse eller tæt, lav bebyggelse fremfor villaer. Men byrådet ændrede på planen, så det meste af området er bebygget med parcelhuse.

Kilder:

Diverse optegnelser fra Nationalmuseet.

F. Bek.Pedersen: "Hørby"

Rikke Johnsen, Tina Pedersen og Morten Kristensen: "Historien om Rosendal"

H. Morell-Jørgensen: "Set og sket i Hobro"